

кото и до сега нерешено прашање за богомилството во време на Самуиловото владеење. Притоа тој дошол и до еден нов богомилски топониm Асамати, локалитет на брегот на Преспанското Езеро. Авторот обнал внимание и на градежништвото во време на Самуил, посебно на изградбата на црквите. За прв пат авторот во својата книга проговорил и за постоењето на преписувачки училишта (скриптории) по истакнатите македонски манастири од овој период (стр. 90—91).

Во делот за агонијата и крајот на Самуиловата држава (стр. 91—115), авторот врз база на сестрано проучување на досега познатите документи, а и на новоприсобраните, дал целосна слика за владеењето на Гаврило Радомир и Иван Владислав, кога Василиј II успеал целосно да завладее со Самуиловата држава и во 1018 година дефинитивно и да ја потчини. Проф. Антољак се обидел на крајот од својата книга да го расветли и прашањето: кој бил всушност Сермо? (стр. 112—115) Врз база на пишаните извори и податоците од печатите и археолошките споменици, авторот дошол до заклучок дека овој господар на Сирмија бил висок функционер и дека тој не му бил потчинет на Самуил,

Радомир и Иван Владислав, туку бил во вистинската смисла самостоен владетел, кој своевременно се побунил и одметнал од Византија. Инаку, вели авторот, Сермон „се поврзал со унгарскиот владетел (можеби Степан I)“ (стр. 114).

На крајот, од стр. 117 до 192 во книгата на С. Антољак се дадени 1228 доста опширни белешки, кои документирани ја потврдуваат големата вредност на оваа научна монографија.

Заклучувајќи, можеме слободно да кажеме дека со ова строго научно дело авторот направил голем чекор напред во развојот на македонската историографија. Голем е бројот на проблемите кои си ги поставил за цел да ги реши С. Антољак и кои доста успешно ги решил или поставил на решавање пред сите оние кои ќе се занимаваат со научното осветлување на средновековната историја на македонскиот народ. Освен тоа во оваа книга авторот осветлил и голем број прашања од општобалканската и византиската историја во целина. Заради сето тоа таа претставува ценет и значаен прилог за развојот на општосветската историографија.

Б. П.

„НАЦИОНАЛНО-РЕВОЛУЦИОНЕРНИТЕ БОРБИ НА МАКЕДОНСКИОТ НАРОД 1876—1912“. Публикација со текст, фотографии и документи. „Наша книга“, Скопје, 1968, стр. 117

Пред извесно време во издание на издавачкото претпријатие „Наша книга“ од Скопје, излезе од печат публикацијата „Национално-револуционерните борби на македонскиот народ 1876—1912“. Авторите на публикацијата се тројца соработници на Институтот за национална исто-

рија: Ристо Поплазаров асистент, д-р Крсте Битоски и д-р Глигор Тодоровски, научни соработници.

Овој труд е прв од ваков вид во СРМ и претставува синтетичко прикажување преку текст, фотографии и документи на најбитните историски настани на еден многу бурен пе-

риод од ослободителните борби на македонскиот народ. Трудот содржи 117 страници и е поделен на три дела.

Првиот дел под наслов „Македонија од 1876 до 1892“, а чиј автор е Ристо Поплазаров, содржи кус преглед на положбата на македонскиот народ во последните децении на XIX век и појавата на револуционерните вриежи под различни форми против османското владеење. Прикажана е дејноста на ајдутите како и други видови на отпор до 1892 година. Посебно место е дадено на Разловечкото востание (1876), Кресненското востание (1878) и Брсјачката буна (1880—1881). Во овој текст даден е приказ и на странските пропаганди (бугарската, грчката и српската) во Македонија, нивната непријателска дејност и штетата што тие му ја нанеле на македонскиот народ. Отпорот на народот против пропагандите и улогата што ја одиграле браќата Димитар и Константин Миладиновци, Ѓорѓи Пулевски, членовите на „Младата македонска книжевна дружина“, Крсте Мисирков и други, исто така, заземаат, видно место.

Во вториот дел од публикацијата, авторот д-р Крсте Битоски, го обработува периодот на национално-револуционерните борби на македонскиот народ од 1893 до 1903 година. Во почетокот се задржува на создавањето на Тајната македонско-одринска револуционерна организација (ТМОРО) во 1893 година, нејзините цели и задачи. Ширењето на Организацијата по градовите и селата на Македонија, исто така е одбележана. За подобар увид, целокупната структура и организација на ТМОРО шематски и сликовито е прикажана. Посебно место во овој дел им е дадено на вооружените

чети на Организацијата т.е. на нивното создавање, права и должности; потоа теророт на османските власти врз населението предизвикан од многубројните провали (афери) и нивниот штетен одраз врз развитокот на ослободителното дело. Во едно кусо поглавје авторот зборува за ширењето на социјалистичките идеи во Македонија и учеството на македонските социјалисти во национално-ослободителното движење. Во друго поглавје е даден приказ на штетната и разурнувачка политика на врховизмот во Македонија.

Посебно место во овој дел му е посветено на Илинденското востание. Во почетокот авторот накусо нè запознава со донесените одлуки на Солунскиот и Смилевскиот конгрес за дигање востание, потоа, на почетокот на Востанието, неговиот тек како и врвното достигнување — Крушевската Република. На крајот авторот ги дава причините и последиците на неуспешниот крај на Востанието.

Во третиот дел, авторот д-р Глигор Тодоровски, се задржува на настаните во периодот по Илинденското востание до Балканските војни (1904—1912).

Во почетокот на овој дел авторот нè запознава со одгласот на Илинденското востание во Европа, а посебно во југословенските земји и какви сè акции и манифестации за помош на востаниците биле организирани во поедини градови. Прикажана е состојбата во Организацијата по неуспешниот крај на Востанието и расцепот во Организацијата на „левица“ и „десница“. Освен ова во текстот се зборува и за мерките на Внатрешната организација за средувачењето на односите во Организацијата, како и за резултатите од донесените одлуки на одржаните конгреси. Во овој дел е изнесен и за-

силениот процес на иселување и напуштање на Македонија што било последица од неуспехот на Востанието. На реформната политика на големите сили во Македонија, нивната цел и постигањата и е дадено соодветно место.

Значајно место им е дадено и на вооружените пропаганди во Македонија по Илинденското востание и отпорот на македонскиот народ предводен од левицата на ВМРО против овие пропаганди.

На крајот во публикацијата се зборува за улогата и местото на Серчаните во национално-ослободителното движење и нивната борба за да се сочува самостојноста на македонското ослободително дело; потоа за причините кои довеле до Младотурската револуција, нејзините цели и уделот на Серчаните во Револуцијата. Со напорите околу формирањето на Народната федеративна партија, нејзината програма за работа и стремежите кон нејзиното остварување како и создавањето

на разни политички организации по Младотурската револуција, завршува оваа корисна публикација.

Според карактерот и популарниот начин на пишување, а исто така и поради фактот што обилува со фотографии публикацијата предизвикува посебен интерес за широката читачка публика. Концизниот начин на изложената материја придонесува по најкус пат да се запознаеме со најважните настани од еден многу значаен период од нашето историско минато — национално-револуционерниот период. Раководејќи се од горното слободни сме да ја препорачаме оваа публикација како корисен прирачник на поширок круг интересенти. Посебно сакаме да ја истакнеме нејзината полезност за наставниците по историја. Пристапниот текст и бројните илустрации несомнено ќе им бидат добар прирачник во нагледното прикажување на историското минато на македонскиот народ.

М. Ј.

Д-р Манол Пандевски, Ѓорѓи Стоев, СТРУМИЦА И СТРУМИЧКО НИЗ ИСТОРИЈАТА, Струмица 1969

Тоа е наслов на обемната монографија (592 стр.) обработена од д-р Манол Пандевски, виш научен соработник на Институтот за национална историја и Ѓорѓи Стоев — Трнката, учесник во НОБ и познавач на најновата историја на Струмичко. Книгата е издадена кон крајот на 1969 година во Струмица.

Трудот е рецензиран од проф. Љубен Лапе и акад. Михаило Апостолски, а е подготвен во соработка со Институтот за национална историја. Неговото издавање е финансирано од Општинското собрание и некои работни организации во Стру-

мица. Во издавањето на оваа значајна книга беше ангажиран Општинскиот одбор на Сојузот на здружението на борците од НОБ — Струмица. Ги наведуваме овие податоци за да ја истакнеме значајната соработка меѓу наведените научни, политички и работни организации во издавањето на првата научна историја на Струмица и околијата, која истовремено претставува кај нас прв посериозно обработен труд од ваков вид. Наведената соработка покажува дека не само на вообичаен, туку и на ваков начин може и треба да се издаваат историски дела.